

Sygn. akt: I C 110/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 28 kwietnia 2015 r.

Sąd Okręgowy w Olsztynie I Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący:	SSO Juliusz Ciejek
Protokolant:	p.o. sekr. sądowego Adam Źemis

po rozpoznaniu w dniu 28 kwietnia 2015 r. w Olsztynie

sprawy z powództwa **J. K.**

przeciwko P. S. (1)

o zapłatę

I. oddała powództwo,

II. zasądza od powódki na rzecz pozwanego kwotę 589 (pięćset osiemdziesiąt dziewięć) złotych tytułem zwrotu kosztów procesu.

Sygn. akt I C 110/14

UZASADNIENIE

Powódka J. K. wniosła w trybie postępowania upominawczego o zasądzenie od pozwanego P. S. (1) kwoty 300.000 złotych wraz z odsetkami umownymi w wysokości 10% od dnia (...) do dnia (...) oraz odsetkami umownymi w wysokości 20% od dnia (...) do dnia zapłaty. Powódka domagała się nadto zasądzenia kosztów procesu według norm przepisanych.

W uzasadnieniu swojego żądania podała, że na mocy umowy z dnia (...) pożyczzyła pozwanemu oraz E. S. kwotę 300.000 złotych. Strony umowy ustaliły termin zwrotu pożyczki na dzień (...). Pożyczka miała być oprocentowana w wysokości 10% w skali roku, a po terminie jej zwrotu odsetki miały wynosić 20%. Zgodnie z zapisami umowy odpowiedzialność pożyczkobiorców miała być solidarna. Mimo upływu terminu spłaty pożyczki nie została ona zwrócona. W międzyczasie zmarła E. S.. Pomimo prób nawiązania kontaktu z pozwanym próśby o zwrot pożyczki okazały się bezskuteczne (k. 3-4v.).

Zarządzeniem z dnia (...) stwierdzono brak podstaw do wydania nakazu zapłaty w postępowaniu upominawczym (k. 56).

Pozwany P. S. (1) wniósł o oddalenie powództwa w całości oraz o zasądzenie na jego rzecz od powódki kosztów procesu według norm przepisanych.

W uzasadnieniu odpowiedzi na pozew zaprzeczył, aby kiedykolwiek zawierał umowę pożyczki z powódką. Nie wie też, czy jego matka zawierała taką pożyczkę. Sytuacja finansowa pozwanego oraz jego matki w (...) była dobra i nie było żadnego powodu, dla którego umowa pożyczki miała być zawierana. Pozwany potwierdził, że zna powódkę jako znajomą swojej matki. Powódka nie była osobą majątną i nie byłaby w stanie zgromadzić kwoty 300.000 złotych. Podkreślił, że znajdujące się na umowie pożyczki podpisy nie są jego podpisami, a w ocenie pozwanego także podpis matki został sfalszowany. Zdaniem pozwanego umowa pożyczki została sfalszowana, bowiem po śmierci matki pozostaje w konflikcie z siostrą A. S., która zarzuca mu przejęcie całości majątku spadkowego (k. 75-76).

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

Powódka poznała matkę pozwanego, E. S. w 1998r. podczas pobytu w Areszcie Śledczym w L. w związku z postawieniem jej zarzutu spowodowania wypadku komunikacyjnego ze skutkiem śmiertelnym. Po wyjściu z aresztu – z uwagi na przebywanie przez powódkę w Niemczech w celach zarobkowych – wymienione pozostały w koleżeńskich relacjach i utrzymywały ze sobą telefoniczny kontakt. Pozwany poznał powódkę podczas jej wizyty w rodzinnym domu. Powódka została mu przedstawiona jako znajoma matki.

W dniu (...) pozwany i jego matka E. S. nabyli na współwłasność dom jednorodzinny położony w L. przy ul. (...).

(dowód: uzasadnienie decyzji z dnia (...), k. 80-85)

Matka pozwanego prowadziła w lokalu, który wynajmowała, agencję towarzyską, i nie ujawniała z tego tytułu dochodów przez urząd skarbowy. Przeciwko E. S. toczyło się przed Naczelnikiem Urzędu Skarbowego w L. postępowanie w sprawie ustalenia zobowiązania w zryczałtowanym podatku dochodowym od osób fizycznych od dochodów niezajmujących pokrycia w ujawnionych źródłach przychodu za (...) Decyzją z dnia (...) Naczelnik Trzeciego Urzędu Skarbowego w L. ustalił, że zobowiązanie podatkowe E. S. w podatku dochodowym od osób fizycznych od dochodów niezajmujących pokrycia w ujawnionych źródłach przychodów za (...) w kwocie 79.832 złotych.

(dowód: decyzja, k. 2-4 akt postępowania PF/4117-370/07/MW)

Przeciwko pozwanemu również wszczęto postępowanie podatkowe, w ramach którego była badana kwestia pochodzenia środków finansowych na zakup domu. W związku z toczącym się postępowaniem w sprawie ustalenia wysokości zobowiązania podatkowego matka pozwanego i powódka umówiły się, że powódka zezna przed urzędem skarbowym, iż udzielała pożyczek oraz wspierała pozwanego finansowo podczas jego pobytu w Niemczech.

(dowód: zeznania pozwanego P. S., k. 155v.-156, płyta CD, k. 157)

Decyzją z dnia (...) Naczelnik Trzeciego Urzędu Skarbowego w L. ustalił za (...) wysokość przychodów niezajmujących pokrycia w ujawnionych źródłach przychodów oraz zryczałtowany podatek dochodowy od dochodów niezajmujących pokrycia w ujawnionych źródłach przychodu w kwocie 78.872 złotych. Dyrektor Izby Skarbowej w L., po rozpatrzeniu odwołania, decyzją z dnia (...) utrzymał w mocy decyzję Naczelnika Trzeciego Urzędu Skarbowego w L. z dnia (...)

Decyzją z dnia (...) Dyrektor Izby Skarbowej w L. uchylił w całości decyzję z dnia (...) i poprzedzając ją decyzją organu I instancji z dnia (...) i umorzył postępowanie w sprawie.

(dowód: decyzja z dnia (...), k. 88-90 akt postępowania PF/4117-370/07/MW)

W okresie między (...) została sporządzona na piśmie umowa pożyczki. Na mocy tej umowy powódka miała udzielić pozwanemu i jego matce E. S. pożyczki w kwocie 300.000 złotych na okres od dnia (...) do dnia (...). Pożyczka miała być oprocentowana w wysokości 10% w skali roku, a po upływie terminu jej zwrotu powódce miały przypaść odsetki w wysokości 20% w skali roku. Zabezpieczeniem spłaty pożyczki miał być weksel in blanco wystawiony przez pozwanego i jego matkę. Weksel został poręczony przez siostrę pozwanego i córkę E. A.S..

Powódka złożyła podpis pod umową jako pożyczkodawca. W miejscu przeznaczonym dla pożyczkobiorców podpis pozwanego i jego matki został podrobiony przez E. S.. Wymieniona złożyła podpis na umowie również jako poręczycielka.

(dowód: umowa pożyczki, k. 8, blankiet wekslowy, k. 9, wyrok w sprawie o sygn. akt IV K 414/14, k. 179-179v.)

W dniu (...)w L.zmarła matka pozwanego. Na podstawie postanowienia Sądu Rejonowego (...)w (...)z dnia (...)w sprawie (...)stwierdzono, że spadek po E. S.nabył z dobrodziejstwem inwentarza pozwany.

(bezsporne, vide: protokół rozprawy z dnia (...), k. 153)

Przed śmiercią E. S. przepisała na pozwanego przysługujący jej udział w prawie własności domu. Po śmierci matki pozwany kazał siostrze A. S. wyprowadzić się z domu i od tej pory wymienieni pozostają w konflikcie.

Pismem z dnia (...) powódka wezwała pozwanego do zapłaty kwoty 300.000 złotych wraz z odsetkami za opóźnienie tytułem zwrotu pożyczki zaciągniętej na podstawie umowy z dnia (...)

(dowód: pismo z dnia (...), k. 10)

W związku z zawiadomieniem złożonym przez pozwanego – po wszczęciu postępowania w niniejszej sprawie – postępowanie karne w sprawie sfalszowania przez A. S. podpisów pożyczkobiorców na umowie pożyczki było nadzorowane przez Prokuraturę Rejonową L.-Północ w L..

Wyrokiem z dnia (...)w sprawie (...)Sąd Okręgowy w (...)uznał A. S.za winną tego, że w okresie od (...)do (...) w L.podrobiła dokument uprawniający do otrzymania sumy pieniężnej – blankiet wekslowy oraz celem użycia za autentyczny umowy pożyczki datowany na (...)pomiedzy J. K.a E.i P. S. (1)przez nakreślenie czytelnych podpisów o treści E. S.oraz nieczytelnych podpisów P. S. (1)na wyżej wymienionych dokumentach, tj. za czyn z art. 310 § 1 k.k. i 270 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. w zw. z art. 12 k.k. Przyjmując, że przestępstwo to stanowi wypadek mniejszej wagi z art. 310 § 3 k.k., Sąd ten skazał A. S.na karę 2 lat pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres próby 4 lat.

Powyższy wyrok stał się prawomocny z dniem (...)

(dowód: wyrok w sprawie o sygn. akt IV K 414/14, k. 179-179v.)

Sąd zważył, co następuje:

W świetle ustalonych okoliczności faktycznych sprawy powództwo nie zasługiwało na uwzględnienie.

Na wstępie rozważań należy stwierdzić, że powódka, domagając się zwrotu kwoty dochodzonej pozwem, powoływała się na fakt zawarcia z pozwanym i jego matką umowy pożyczki. Kwota 300.000 złotych miała stanowić udzieloną przez stronę powodową pożyczkę, która mimo upływu terminu spłaty określonego w zawartej na piśmie umowie z dnia (...) nie została przez pozwanego i jego matkę zwrócona. Powyższa okoliczność ma o tyle istotne znaczenie z punktu widzenia rozstrzygnięcia o żądaniu pozwu, że wyznacza ramy procesu oraz rozkład ciężaru dowodu po obu stronach postępowania.

Trzeba przede wszystkim zauważyć, że zgodnie z art. 720 § 1 k.c. przez umowę pożyczki dający pożyczkę zobowiązuje się przenieść na własność biorącego określoną ilość pieniędzy albo rzeczy oznaczonych tylko co do gatunku, a biorący zobowiązuje się zwrócić tę samą ilość pieniędzy albo tę samą ilość rzeczy tego samego gatunku i tej samej jakości. Stosownie do art. 720 § 2 k.c. umowa pożyczki, której wartość przenosi pięćset złotych, powinna być stwierdzona pismem.

Kodeksowa definicja pożyczki wskazuje, że świadczeniem dającego pożyczkę jest przeniesienie na własność biorącego pożyczkę określonej ilości pieniędzy albo rzeczy oznaczonych tylko co do gatunku i pożyczkodawca powinien udowodnić wykonanie tego świadczenia, natomiast biorący pożyczkę powinien wykazać wykonanie swego świadczenia w postaci zwrotu tej samej ilości pieniędzy albo tej samej ilości rzeczy tego samego gatunku i tej samej jakości. Rodzaj obowiązków, świadczeń stron umowy pożyczki determinuje rozkład ciężaru dowodu w ewentualnym procesie związanym z wykonaniem umowy pożyczki (zob. wyrok Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia (...), sygn. akt I ACA 394/06, LEX nr 2985770).

Tym samym należy uznać, że na pożyczkodawcy, który dochodzi zwrotu udzielonej pożyczki, spoczywa ciężar udowodnienia, iż doszło zawarcia umowy, na podstawie której zobowiązał się on przenieść na rzecz pożyczkobiorcy określoną ilość pieniędzy, a zobowiązanie w tym przedmiocie zostało przez niego wykonane. Tak więc to powódka obowiązana była wykazać, że między nią a pozwanym i jego matką jako pożyczkobiorcami doszło do zawarcia umowy pożyczki i nastąpiło wydanie przedmiotu pożyczki.

Na etapie całego postępowania pozwany konsekwentnie zaprzeczał temu, aby podpisał wraz z matką umowę pożyczki, na podstawie której powódka dochodzi zwrotu kwoty 300.000 złotych. Prawomocnym wyrokiem Sądu Okręgowego w (...) z dnia (...)skazano siostrę pozwanego A. S.za przestępstwo polegające na podrobieniu dwóch dokumentów w postaci blankietu wekslowego oraz umowy pożyczki datowanej na dzień (...)przez nakreślenie na nich czytelnego podpisu należącego do E. S.i nieczytelnego podpisu należącego do pozwanego.

Zgodnie z art. 11 k.p.c. ustalenia wydanego w postępowaniu karnym prawomocnego wyroku skazującego co do popełnienia przestępstwa wiążą sąd w postępowaniu cywilnym. Jednakże osoba, która nie była oskarżona, może powoływać się w postępowaniu cywilnym na wszelkie okoliczności wyłączające lub ograniczające jej odpowiedzialność cywilną. Z przywołanego przepisu wynika, że sąd w postępowaniu cywilnym jest związany ustaleniami sądu karnego co do faktów, które stanowiły znamiona przypisanego sprawcy przestępstwa. Związanie dotyczy ustalonych w sentencji wyroku znamion przestępstwa, a także okoliczności jego popełnienia dotyczących czasu i miejsca, tj. elementów stanu faktycznego przestępstwa (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 czerwca 2005r., sygn. akt III CK 642/04, LexPolonica nr 1825404).

Wprawdzie w stosunku do osoby, która jest stroną w procesie cywilnym, ale która nie była jednocześnie oskarżona w procesie karnym, zasada związania ustaleniami wyroku karnego nie ma zastosowania. Zdaniem Sądu, nie jest możliwa jednak taka sytuacja, aby strona procesu cywilnego mogła podważać w procesie cywilnym ustalenia wyroku karnego co do popełnienia przestępstwa przez osobę prawomocnie skazaną. Do obalenia tych ustaleń może dojść tylko w drodze wzruszenia prawomocnego wyroku karnego za pomocą nadzwyczajnych środków zaskarżenia (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 5 marca 2009r., sygn. akt II CSK 484/08, OSNC-ZD 2009, nr D, poz. 104). Jak wyjaśnił w uzasadnieniu przywołanego wyroku Sąd Najwyższy, dążenie do przeciwdziałania rozbieżnościom między wyrokami karnymi a orzeczeniami cywilnymi, którego wyrazem jest przepis art. 11 k.p.c., przemawia przeciwko dopuszczeniu możliwości obalenia w postępowaniu cywilnym ustaleń prawomocnego wyroku karnego co do popełnienia przestępstwa zarówno przez osobę skazaną, jak i przez osobę, która nie była oskarżona. Przepis art. 11 k.p.c. nie przewiduje możliwości obalenia ustaleń prawomocnego wyroku skazującego. Zdanie drugie art. 11 k.p.c. wyraża tylko to, że osoba ponosząca odpowiedzialność za cudze czyny (np. art. 429 i 430 k.c.) może, bez podważania ustaleń prawomocnego wyroku skazującego, bronić się wszelkimi zarzutami przysługującymi jej z mocy przepisów prawa cywilnego

Prawomocnie zapadły w sprawie (...)przeciwko A. S.wyrok sądu karnego stał na przeszkodzie przyjęciu w niniejszym postępowaniu faktów czy okoliczności, które pozostawałyby w sprzeczności z tym wyrokiem i podważałyby znamiona przypisanego wymienionej czyny. Treść wyroku skazującego nie pozostawia żadnych wątpliwości – z opisu przypisanego A. S.czynu wynika, że podrobiła ona na umowie pożyczki z dnia (...)podpis zarówno E. S., jak i pozwanego, a więc obojga pożyczkobiorców wskazanych w umowie.

W kontekście prawomocnego wyroku skazującego została podważona autentyczność dokumentu, na który powódka powoływała się jako podstawę faktyczną dochodzonego pozwem roszczenia. W konsekwencji nie można było przyjąć, aby pozwany i jego matka zawarli umowę, na mocy której zaciągnęli pożyczkę w kwocie 300.000 złotych, a której zwrotu powódka aktualnie się domaga.

Z uwagi na to, że załączona do pozwu umowa pożyczki opiewająca na kwotę 300.000 złotych została sporządzona na piśmie i tym samym została zachowana forma ad probationem przewidziana w art. 720 § 2 k.c., w realiach niniejszej sprawy dopuszczalne było przeprowadzenie dowodu z przesłuchania stron i z zeznań świadków.

Wobec ustaleń zawartych w prawomocnym wyroku sądu karnego nie sposób było dać wiary zeznaniom A. S., która słuchana w niniejszym postępowaniu w charakterze świadka potwierdziła fakt zawarcia umowy pożyczki przez jej matkę i pozwanego oraz fakt wydania im przez powódkę pieniędzy w kwocie objętej żądaniem pozwu. Wymieniona, po okazaniu jej oryginału umowy pożyczki, potwierdziła, nie mając w tym względzie wątpliwości, że podpisy należą do jej matki i pozwanego, a tej treści zeznania stoją w oczywistej sprzeczności z treścią wyroku sądu karnego.

Również zeznania powódki złożone na rozprawie w dniu (...) jawiły się jako niewiarygodne i tym samym nie mogły stanowić podstawy czynienia wiążących ustaleń co do faktu udzielenia pozwanemu pożyczki. Analiza wypowiedzi powódki nie może być przeprowadzona w oderwaniu od treści zeznań, jakie złożyła w postępowaniu karnoskarbowym toczącym się przeciwko pozwanemu w sprawie ustalenia wysokości zobowiązania podatkowego. Sprzeczność zeznań w niniejszym postępowaniu oraz zeznań w postępowaniu karnoskarbowym – zdaniem Sądu – istotnie podważyła wiarygodność strony powodowej.

Powódka, będąc słuchana w charakterze świadka w postępowaniu podatkowym, wskazywała na zupełnie inny charakter środków finansowych przekazywanych pozwanemu oraz okoliczności, w jakich do przekazywania pieniędzy między stronami dochodziło. Z jednej strony podała, że przekazywała pozwanemu pieniądze za dotrzymywanie towarzystwa, a z drugiej napomknęła o wręczeniu kwoty 100.000 złotych (kwoty nijak mającej się do kwoty dochodzonej pozwem), która miała stanowić formę jej udziału we wspólnie planowanym z pozwanym przedsięwzięciu gospodarczym. W żadnym miejscu złożonych zeznań nie ma mowy o udzieleniu pożyczki i to w wysokości 300.000 złotych, choć zeznania te były składane we (...)a zatem po przeszło roku od daty zawarcia rzekomej umowy pożyczki. Powódka nie była w przekonujący i rzeczowy sposób wyjaśnić, dlaczego o tej okoliczności nie wspomniała organowi podatkowemu. Co więcej, w trakcie informacyjnego wysłuchania powódka podkreśliła, że umowa pożyczki na pewno została podpisana w (...), podczas gdy na rozprawie w dniu (...)zeznała, że pozwany i jego matka nie składali w jej obecności podpisów pod umową. Istotne jest przy tym, że powódka nie była w posiadaniu oryginału umowy pożyczki z dnia (...), a o jej wydanie zwróciła się do siostry pozwanego, która taki dokument na jej prośbę przekazała.

Należy zauważyć, że teoretycznie A. S. jako siostra pozwanego i córka E. S., zmarłej współdłużniczki z tytułu pożyczki nie miała żadnego dającego się racjonalnie wytłumaczyć powodu, aby fałszować umowę z dnia (...) W świetle zeznań powódki oraz bezspornego faktu podrobienia przez A. S. podpisu zarówno E. S., jak i pozwanego uzasadniony jest jednak wniosek, że A. S. działała w porozumieniu z powódką w celu uzyskania niekorzystnego dla pozwanego rozstrzygnięcia mogącego doprowadzić go do pozbawienia całego majątku spadkowego. Jak wynika z twierdzeń pozwanego, właśnie o majątek spadkowy między nim a siostrą doszło do powstania konfliktu.

Mając powyższe okoliczności na uwadze, Sąd uznał, że w toku niniejszego procesu nie zostało wykazane, aby powódka posiadała skuteczną i wymagalną wobec pozwanego wierzytelność z tytułu umowy pożyczki. Ze względu na fakt, że podpis należący do matki pozwanego został także podrobiony, nie można było przyjąć, że pożyczkę opiewającą na kwotę 300.000 złotych zaciągnęła E. S., a pozwany odpowiada za tak powstały dług jako jej spadkobierca (art. 922 k.c. w zw. z art. 1034 k.c.).

W tym stanie rzeczy Sąd oddalił powództwo o zwrot pożyczki jako bezzasadne i nieudowodnione, o czym orzekł jak w pkt I sentencji wyroku.

O kosztach procesu Sąd orzekł na podstawie art. 98 § 1 i 2 k.p.c., stosownie do wyniku sprawy. Powódka jako przegrywająca sprawę jest obowiązana zwrócić pozwanemu poniesione przez niego koszty procesu. Do kosztów tych zaliczono koszt stawiennictwa pozwanego na rozprawie w dniu (...) oraz w dniu (...). Zgodnie z twierdzeniami pozwanego odległość między L., tj. miejscem jego zamieszkania a miejscem wykonywania czynności sądowych, wynosi 388 km w jedną stronę, a zatem pozwanemu należy się zwrot kosztów dojazdów w sumie za 1.552 km. Przy uwzględnieniu średniego spalania 8 litrów paliwa na drodze (...) km i średniej ceny za 1 litr paliwa wynoszącej 4,75 złotych należne pozwanemu koszty procesu wniosły 589 złotych (vide: pkt II sentencji wyroku).